

A NEMZETKÖZI MUNKÁSMOZGALOM TÖRTÉNETÉBŐL. ÉVKÖNYV 1995

Az *Évkönyv* első húsz kötetéről általában, az 1994. évi 20. kötetéről részletesebb recenziót írtam a közelmúltban (*Századok*, 1995. 3. sz. 761–765.). E jelenlegi, 21. kötet követi a megelőző Évkönyvek hagyományait, ami nem jelenti azt, hogy nincs benne újszerű.

Újszerű és hasznos, elsősorban a külföldi olvasókra tekintettel, hogy 7 külföldi szerző cikkei anyanyelvükön (angol, német) jelentek meg: köztük Jim Mortimer írása és két cikk Engelsről, illetve István Mészáros: „The Relevance of the Young Engels” című, valamint Inge Kircheisen Gustav Mayerről, Engels biográfusá-

ról közölt tanulmánya. (Megjegyzem: G. Mayer Engels-életrajza – sem az 1920-ban megjelent, sem az 1934-es javított kiadás – magyar nyelven nem látott napvilágot.)

Utóbbiak kiemelése azért is indokolt, mivel az Évkönyv első blokkja a kettős évforduló jegyében: *Engels Frigyes 1820–1895*. Ám sem érdemben (nem elsőrendűen fontos a közreadott cikk témája), sem terjedelmileg nem áll arányban (elsősorban éppen terjedelmi korlátok miatt két kész tanulmány a következő Évkönyvre maradt) a téma fontosságával. Mégis: az Évkönyvé az érdem, hogy – még ha „töredékesen” is, amint a blokk-szerkesztő Jemnitz János is megállapítja – foglalkozott a témával, hiszen másutt (folyóiratokban, de a napi sajtóban sem) úgyszólván nyomát sem lehetett látni ilyen irányú törekvésnek.

Az Évkönyv szakosas rovataira e kötetben is érvényesnek vélem a recenzió elején említett, hosszabb ismertetésben adott értékeléseket. A következő rovatcímként szereplő, kiemelt *évek* az Évkönyvben: *1895* (témái: a Németországi Szociáldemokrata Párt problémái – Vadász Sándor tollából –, a CGT, a francia szakszervezeti szövetség – Jemnitz János –, az orosz Puskarjova, és a lengyel szociáldemokrácia „születése” – Szokolay Katalin); *1919–1921* (főleg a NEP-problematika). Kiemelkedik terjedelmileg is, nagyjából külföldi szerzők cikkeivel *1945*; de érdekesek a Harsányi Iván által közölt spanyol dokumentumok és Németh István írása a Német Szociáldemokrata Párt (SPD) újjáalakulásáról.

A *Kelet- és Közép-Európa nyugati szemmel* rovat most igen rövid (bár aktuálisnak aktuális) és főleg az orosz elnökválasztás előtt („Gorbacsov még mindig küzd, hogy meghallják a hangját”) lényegében semmitmondó. Viszont *A nemzetközi szakszervezeti mozgalom* rovat fő írása: „Áttekintés az európai szakszervezetek helyzetéről (1970–1990)” jó és feltétlenül hasznos. (Az előző Évkönyvben ez a rovat nem szerepelt.)

A *Dokumentumok* rovatban költözték legtöbbször Nagy-Britanniával, illetve a Labour Partyval foglalkozik, néhány fontos dokumentum pedig a Francia Szocialista Párté. Kiemelkedő szerintem a *Háttér* rovat: számos aktuális problémát kevésbé kötötten, színesen mutat be, s nagyobb korszakot átfedő írásokkal is találkozunk. *A munkás- és szocialista sajtó történetéből* rovat jellege a szakosas. (Úgy tűnik – az előző kötetben közöltek is tekintve –, Jemnitz János tartja életben ezt a rovatot az Évkönyvben.)

Az *Események, évfordulók* rovat bő választékot nyújt lényeges (pl. az osztrák választások) és aktuális, 1994–1995-ös eseményekről. Egyedül Vadász Sándor cikke kivétel ezalól, abból a szempontból, hogy a francia forradalomig nyúl vissza, ám fontos kérdést tesz a helyére – szerintem jól –: „A negyedik rend a Thermidor időszakában”.

Az *Életutak* (gazdag és érdekes), *A munkásmozgalom elhunyt személyiségei* és *A munkásmozgalom történetírói* rovatok írásai hasznosak, főleg amiatt, hogy általában (legalábbis nálunk) kevésbé ismert személyiségeket mutatnak elsősorban be. A *Könyvismertetések* rovat bőségesen ismerttet (külföldi recenzensek is) érdeklődésre joggal számottartó viszonylag (1988, 1989) vagy egészen új, zömmel az 1990-es években megjelent munkákat.

A *Beszámoló* rovat az 1994. januári manchesteri és a szeptemberi zágábi konferenciáról („Konferencia a 100 éves horvát szociáldemokráciáról”) ad összefoglalót. Az Évkönyv nagyobb lélegzetű befejező rovata az ismertetés első részében méltatott *International Supplement*.

A kötet egésze hasznos, érdekes, sok újat nyújt a széles témakörben tájékozódást igénylő olvasónak.